



Notitie

Aan: Forum Standaardisatie
Van: Bureau Forum Standaardisatie
Datum: 11 september 2018
Versie: 1.0
Betreft: Reacties uit de openbare consultatie SHACL

Inleiding

Dit document bevat de reacties die tussen 6 augustus en 10 september werden ontvangen op de openbare consultatie voor plaatsing van SHACL op de lijst aanbevolen standaarden van het Forum Standaardisatie. In totaal is een zestal reacties ontvangen van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), het Kadaster, het Ministerie van Defensie, de Sociale Verzekeringsbank (SVB), het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) en de Kamer van Koophandel (KvK).

De reacties, die als e-mail binnenkwamen, zijn in zijn originele vorm zonder bewerking weergegeven in chronologische volgorde van binnenkomst. Wel zijn de contactgegevens en is voor deze consultatie niet-relevante tekst verwijderd.

Reacties uit de openbare consultatie

Reactie van DUO

Van: Groot Roessink, Gerald <...>
Verzonden: dinsdag 14 augustus 2018 15:13
Aan: Forum standaardisatie <forumstandaardisatie@logius.nl>
Onderwerp: Consultatieprocedure SHACL

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij een positief kritische reactie op het plaatsen van SHACL op de lijst aanbevolen standaarden.

Met vriendelijke groet

Gerald Groot Roessink
Informatiearchitect
Dienst Uitvoering Onderwijs

Reactie van het Kadaster

Van: Bergen, Lennart van <...>
Verzonden: donderdag 6 september 2018 14:54
Aan: Forum standaardisatie <forumstandaardisatie@logius.nl>
CC: Kroon, Wilbert <...>; Salzmann, Martin <...>
Onderwerp: Reactie Kadaster op consultatie "Opname van SHACL op de lijst aanbevolen standaarden".

Geachte forum standaardisatie,

Dit is een reactie op: "Opname van SHACL op de lijst aanbevolen standaarden".

Zoals te vinden op: <https://www.forumstandaardisatie.nl/thema/openbare-consultatie>

--

De reactie is vanuit het Kadaster, op verzoek van de Kadaster contactpersonen zoals opgenomen in de CC. Ik als e-mail verstuurder treed op als subjectmatter expert.

--

Wij zouden graag de formulering van het functioneel toepassingsgebied willen uitbreiden. Te weten zodanig dat het duidelijk is dat SHACL (ook) ingezet kan worden voor het ontsluiten van de verschillende basisregistraties die wij ontsluiten als Kadaster, daar waar de data uit deze gegevensverzamelingen geleverd wordt in het RDF formaat.

We zien hier SHACL niet alleen als relevant voor de aansluiting met begrippen en semantiek uit een semantisch model, maar ook voor de aansluiting met de informatiemodellen die voor basisregistraties worden toegepast. Het zijn immers deze informatiemodellen die leidend zijn voor het inwinnen en registreren van gegevens en hierbij spelen constraints zoals structureringen, restricties, kardinaliteiten en andere typische informatiemodel specificaties een rol. Deze constraints willen we graag kunnen beschrijven met SHACL, zodat we deze SHACL kunnen toepassen bij het uitleveren van RDF data aan consumenten van deze data. Dit was in de formulering niet duidelijk, omdat er alleen vermeld werd: "..., al dan niet met een bijbehorend semantisch model."

Om deze reden is in onderstaand toepassingsgebied een tekstvoorstel gedaan voor het uitbreiden van deze zin, door het woord *informatiemodel* erin op te nemen. Zie dikgedrukte tekst.

--

Functioneel toepassingsgebied

SHACL kan worden toegepast op gegevensuitwisseling en gegevensbeheer bij gegevensverzamelingen die aan de hand van Linked Data principes gestructureerd zijn (RDF), al dan niet met een bijbehorend semantisch model **of informatiemodel (de aldaar aanwezige structureringen, restricties, kardinaliteiten et cetera)**. SHACL kan worden gebruikt om gegevensstructuren die in de vorm van Linked Data zijn vastgelegd te beschrijven en te valideren, waarbij doorgaans wordt verwezen naar het semantisch model.

--

Bedankt voor de mogelijkheid tot consultatie en wij horen graag van jullie hoe het proces verder gaat en of wij hierin een rol in (mogen) hebben.

groeten,

Lennart, Wilbert, Martin

Ir. Lennart van Bergen
Architect Kadaster Landelijke Voorzieningen, Kadaster Modellenbureau

Reactie van het Ministerie van Defensie

[Deze reactie van het Ministerie van Defensie ontvingen wij per e-mail als nota in PDF formaat met referentie BS2018021555. Onderstaande tekst is integraal overgenomen uit deze nota.]

Hierbij de reactie op de Consultatieprocedure SHACL vanuit het Ministerie van Defensie. Deze reactie is opgesteld naar aanleiding van de openbare consultatie over SHACL door het Forum Standaardisatie. De antwoorden zijn genummerd met dezelfde nummers als de vragen in het Consultatiedocument SHACL. Antwoorden op de gestelde vragen:

1. Ja. Nederlandse overheden en instellingen uit de (semi-)publieke sector die gegevens ter beschikking stellen zijn ondervertegenwoordigd in de expertgroep. Alleen de vertegenwoordiger van Kennisnet is een medewerker van zo'n overheidsorganisatie. Alle andere leden van de expertgroep zijn medewerkers van bedrijven met Linked Data in het portfolio, kennisplatformen of standaardisatie organisaties. De expertgroep geeft daardoor een vertekent beeld van de werkelijke steun en adoptie van Linked Data en RDF in het algemeen en SHACL in het bijzonder.

SHACL kan alleen worden toegepast in het kader van Linked Data en bij toepassing van RDF. De toelichting SHACL vermeldt niet dat RDF verschillende syntaxes heeft (de Engelse Wikipedia pagina over RDF noemt er zeven) en in hoeverre een keuze voor een RDF syntax (bijv.: Turtle, JSON-LD, RDF/XML, RDF/JSON) toepassing van SHACL ondersteunt of beperkt.

2. Nee. Het functioneel toepassingsgebied is onvoldoende specifiek waardoor het niet duidelijk is in welke situatie gebruik van SHACL wordt aanbevolen. Dat het voorgestelde functionele toepassingsgebied onvoldoende specifiek is blijkt ook uit de opmerking van de experts: "Bij eventuele opname van SHACL op de 'pas toe of leg uit' lijst in de toekomst moet het functioneel toepassingsgebied heel nauwkeurig worden beschreven."

3. Nee. De ervaring met Linked Data en RDF in het algemeen en SHACL in het bijzonder is te beperkt om nu al te stellen dat de toepassing van SHACL waardevol is voor alle Nederlandse overheden en instellingen in de (semi-)publieke sector.

4. Nee. De SHACL standaard lijkt in potentie zinvol te zijn bij gegevensuitwisseling en gegevensbeheer. Echter, de huidige ervaringen zijn te beperkt om de toegevoegde waarde overtuigend te kunnen onderbouwen. De volgende vragen blijven onbeantwoord:

- a) In welke situaties heeft toepassing van SHACL toegevoegde waarde? Zie het antwoord op vraag 2 voor een toelichting op dit punt.
- b) Voor welke organisaties heeft toepassing van SHACL toegevoegde waarde? Zie het antwoord op vraag 3 voor een toelichting op dit punt.
- c) Op welke wijze is de vertrouwelijkheid en integriteit te borgen bij het toepassen van de combinatie van Linked Data, RDF en SHACL? Gegevens worden toegankelijk gemaakt via een URI maar het is onduidelijk hoe een persoon of machine zich identificeert, hoe die wordt geauthentiseerd en hoe het authenticatiemiddel kan worden gevalideerd? Daarbij is ook onduidelijk wat de Nederlandse overheden en instellingen van de (semi-)publieke sector zelfstandig of gezamenlijk moeten implementeren om deze identiteiten en authenticatiemiddelen te kunnen beheren.
- d) Wat zijn de kwetsbaarheden bij het gebruik van de combinatie van Linked Data, RDF en SHACL en welke beveiligingsmaatregelen moeten genomen worden? Zo worden RDF en SHACL als tekst opgeslagen maar is het onduidelijk waar de identiteit en het authenticatiemiddel van de informatie vragende partij worden opgeslagen.
- e) Wat is de gevoeligheid voor latency en bandbreedte beperkingen op het uitwisselen van gegevens met de combinatie van Linked Data, RDF en SHACL? De experts lijken te veronderstellen dat er snelle netwerken worden gebruikt bij het uitwisselen van Linked Data met RDF en SHACL. Echter er zijn veel situaties waarin gegevens moeten worden uitgewisseld over verbindingen met relatief grote latency en smalle bandbreedtes (bijv. satellietverbindingen naar afgelegen plaatsen op de wereld).
- f) Kan er een geldigheidsduur van de geleverde gegevens worden meegeleverd bij een aanvraag om gegevens? Het is niet altijd wenselijk om gegevens opnieuw op te vragen elke keer dat ze worden gebruikt.
- g) Wat zijn de mogelijkheden om verschillende bronnen voor dezelfde gegevens te definiëren en afhankelijk van de situatie één of meer bronnen te gebruiken waarbij de gegevens worden opgevraagd?

5. Ja.

6. Nee. Het aantal genoemde Nederlandse overheden en instellingen uit de (semi-)publieke sector die SHACL gebruiken is te laag om daaruit voldoende draagvlak voor SHACL te kunnen onderbouwen. Het draagvlak onder het organisatorisch werkingsgebied wordt onderbouwd met het draagvlak onder de experts. Echter, de experts zijn geen goede afspiegeling van het organisatorisch werkingsgebied. Zie het antwoord op vraag 1 voor de toelichting op dit punt.

Ook voor Linked Data en RDF, inclusief de specifieke syntax, wordt het draagvlak niet onderbouwd; belangrijk omdat die noodzakelijk zijn bij het gebruik van SHACL. Van Linked Data wordt aangegeven dat de toepassing beperkt is en voor RDF wordt niet aangegeven hoeveel draagvlak er is.

7. Nee. Voor een aanbevolen standaard moet de huidige adoptie reeds hoog zijn. Dit is voor SHACL niet het geval. SHACL komt daarmee niet in aanmerking om te worden opgenomen op de lijst van aanbevolen standaarden.

8. Nee. Het gebruik van SHACL zit nog in de experimentele fase voor de Nederlandse overheden en de instellingen in de (semi-)publieke sector in zijn geheel. Daardoor zijn nog veel vragen over het gebruik van SHACL, en bijbehorend Linked Data en RDF, onbeantwoord. Ook is de adoptiegraad te laag om SHACL op te nemen op de lijst van aanbevolen standaarden.

Het advies is eerst meer ervaring op te doen met SHACL zodat aan de hand daarvan alle in het antwoord op vraag 4 genoemde vragen beantwoord kunnen worden inclusief een voldoende specifiek functioneel toepassingsgebied en organisatorisch werkingsgebied.

Daarnaast is een beduidend hogere adoptiegraad van SHACL binnen het organisatorisch werkingsgebied nodig voordat SHACL op de lijst van aanbevolen standaarden acceptabel kan worden opgenomen.

9. Ja, maar in aangepaste vorm:

- Evalueer de adoptievoortgang over twee jaar en beoordeel dan of de standaard wellicht in aanmerking komt voor opname op de lijst van aanbevolen standaarden.
- Beschrijf het functioneel toepassingsgebied zeer nauwkeurig bij eventuele opname van SHACL op de lijst van aanbevolen standaarden in de toekomst.

Daarnaast worden de volgende extra adoptieactiviteiten geadviseerd:

- Onderzoek de consequenties van adoptie van de set van standaarden RDF, OWL, SHACL en SKOS in zijn samenhang.
- Onderzoek in hoeverre een keuze voor een RDF syntax (bijv.: Turtle, JSON-LD, RDF/XML, RDF/JSON) toepassing van SHACL ondersteunt of beperkt.
- Beschrijf het organisatorisch werkingsgebied zeer nauwkeurig bij eventuele opname van SHACL op de lijst van aanbevolen standaarden in de toekomst.
- Onderzoek in welke situaties toepassing van SHACL toegevoegde waarde heeft.
- Onderzoek voor welke organisaties toepassing van SHACL toegevoegde waarde heeft.
- Onderzoek op welke wijze de betrouwbaarheid en integriteit te borgen zijn bij het toepassen van de combinatie van Linked Data, RDF en SHACL. Zie het antwoord op vraag 4 voor de aspecten die hierin minimaal moeten worden meegenomen.
- Onderzoek de kwetsbaarheden bij het gebruik van de combinatie van Linked Data, RDF en SHACL en welke beveiligingsmaatregelen moeten genomen worden.
- Onderzoek de gevoeligheid voor latency en bandbreedte beperkingen op het uitwisselen van gegevens met de combinatie van Linked Data, RDF en SHACL. Zie het antwoord op vraag 4 voor een toelichting.
- Onderzoek de mogelijkheid om een geldigheidsduur van de geleverde gegevens mee te leveren bij een aanvraag om gegevens.
- Onderzoek de mogelijkheden om verschillende bronnen voor dezelfde gegevens te definiëren en afhankelijk van de situatie één of meer bronnen te gebruiken waarbij de gegevens worden opgevraagd.

10. Het advies aan het Forum Standaardisatie is om in het vervolg strikter de criteria te toetsen bij de intake en procedure om mogelijk een standaard voor te dragen voor opname op de lijst van aanbevolen standaarden of “pas toe of leg uit”-lijst. Dit voorstel bevat voldoende signalen om vast te stellen dat de toepassing van deze standaard nog in een experimenteel stadium zit, dat er nog veel vragen onbeantwoord zijn en dat deze standaard niet voldoet aan de criteria voor opname op de lijst van aanbevolen standaarden. Het advies van de experts om het functioneel toepassingsgebied in de toekomst zeer nauwkeurig te definiëren en de lage huidige adoptiegraad zijn daarvan de meest duidelijke voorbeelden.

Bestuursadviseur Architectuur

Ir. M.J.A. van Adrichem

Reactie van de Sociale Verzekeringsbank

Van: Visser, T.

Verzonden: maandag 10 september 2018 14:11

Aan: Zuidweg, J. (Han) - Forum Standaardisatie <han.zuidweg@forumstandaardisatie.nl>

CC: Oberendorff, L. (Ludwig) - Forum Standaardisatie <ludwig.oberendorff@forumstandaardisatie.nl>

Onderwerp: FW: Openbare consultatie verplichte en aanbevolen standaarden

Beste Han,

Ik begrijp dat UWV zelf een reactie zal sturen. Hierbij de ruwe reactie van SVB.

Met vriendelijke groet,

Teun Visser

.....
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Directoraat-generaal Sociale Zekerheid en Integratie
Directie Stelsel en Volksverzekeringen
Afdeling Handhaving en Gegevensuitwisseling

Van: Verheij, Fransje (Sociale Verzekeringsbank) <...>

Verzonden: dinsdag 28 augustus 2018 18:24

Aan: Visser, T. <..>

CC: ...

Onderwerp: RE: Openbare consultatie verplichte en aanbevolen standaarden

Hallo Teun en Ron,

Ik heb de vraag over de consultatie uitgezet bij Geer Haas. Hieronder zijn antwoord:

Hi Fransje,

Mijn samenvatting:

...*[Niet voor deze consultatie relevante tekst verwijderd]*

Aanbevolen standaarden zijn nuttig maar zullen alleen daar toepassen waar expliciet nodig gevraagd. E.e.a. hangt m.n. samen met adoptiegraad.

En de geconsolideerde feedback (als gekregen van onze experts) op de consultatie:

... *[Niet voor deze consultatie relevante tekst verwijderd]*

Vanuit een breed overheidsperspectief is elk initiatief om de interoperabiliteit tussen (semi)overheidsorganisaties onderling, met de burger en niet-overheidsorganisaties toe te juichen. Dit bevordert de onderlinge samenwerking, vermindert de kans op fouten, etcetera.

Vanuit de SVB bezien: Het vergroten van de interoperabiliteit is een speerpunt in de SVB strategie. Maar dat betekent niet dat de SVB trendsetter moet zijn. Momenteel is de KvK de enige ketenpartner die dit initiatief ondersteund.

Zoals beschreven is SHACL geen wettelijke standaard, introduceert het geen beveiligingsrisico en introduceert het geen privacyrisico's.

Laatste punt is dat ik verwacht dat de implementatie van SHACL binnen de SVB het nodige werk met zich meebrengt.

Groeten, Fransje

Reactie van het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen

Van: Vierbergen, Kato (K.R.) <...>

Verzonden: dinsdag 11 september 2018 16:22

Aan: Forum standaardisatie <forumstandaardisatie@logius.nl>; Knubben, B.S.J. (Bart) - Forum Standaardisatie <...>

CC: Bos, Ron (R.) <...>; Franken, Leo (L.) <...>

Onderwerp: reactie UWV openbare consultatie Open Standaarden

L.S.,

In reactie op de openbare consultatie Open Standaarden en plaatsing op de PTOLU-lijst stuur ik jullie hierbij de input vanuit UWV.

Het betreft de consultatie: <https://www.forumstandaardisatie.nl/thema/openbare-consultatie>

... *[Niet voor deze consultatie relevante tekst verwijderd]*

Het advies om de standaard SHACL (linked data standaard) op de lijst aanbevolen standaarden te plaatsen; [ja](#)

... *[Niet voor deze consultatie relevante tekst verwijderd]*

Als er vragen zijn, hoor ik dat graag.

Met vriendelijke groet,

Kato Vierbergen-Schuit

Beleidsadviseur Security en Privacy / Information Security Officer

UWV ICT

Reactie van de Kamer van Koophandel

[Deze reactie van de Kamer van Koophandel ontvingen wij per e-mail als bijlage in .doc formaat. Hieronder is het commentaar in de bijlage weergegeven in de oorspronkelijke tekst en gerangschikt per vraag.]

Kamer van Koophandel Advies

Datum: 10 september 2018

Auteur: Frits Maas ICT Architect Kamer van Koophandel

Opname van SHACL op de lijst aanbevolen standaarden
Consultatiedocument SHACL Datum 3 augustus 2018

1. KvK: Nee
2. KvK: Ja
3. KvK: Ja
4. KvK: Ja
5. KvK: Ja
6. KvK: Ja
7. KvK: Ja
8. KvK: Ja
9. KvK: Ja
10. KvK: Nee